

Navn:

Brita Bjørkelo
og Morten Løw Hansen,
Politihøgskolen

Ruled by numbers:

Om politiets handlingsrom

Å være styrt av statistikk kan både påvirke måten man utfører sitt arbeide og hvordan man kommuniserer med publikum på.

«Juking the stats» og hvordan politiets hverdag blant annet styres av målstyring og statistikk, ble for alvor tematisert i TV-serien «The Wire». Å være «styrt av statistikk» kan både påvirke måten man utfører sitt arbeid (Eterno & Silverman, 2012) og kommuniserer med publikum på (Indre Akershus Blad, 26-9-2012, s. 6).

Hvordan er det med målstyring og statistikk i norsk politi og andre nasjoner vi kan sammenligne oss med?

SVERIGE OG NORGE

Svensk media gransket svensk politi over fem uker våren 2012. Hovedfunnene fra over 3000 tips, hvorav de fleste tipserne var fra egen etat, var at:

1. Flere politiansatte løser færre lovbrudd.
2. Politiets hverdag er mer kjennetegnet av en jakt på mål og statistikk, enn å løse lovbrudd og sørge for befolkningens trygghet.
3. Ordenspolitiet er underbemannet, noe som hindrer utrykning til alle hendelser.
4. Politiet opplever seg tvunget til å delta i «the numbers game», det vil si å manipulere tallene for å fremstå som at mål er oppnådd.
5. Polititjenestemenn- og kvinner er redde for å åpent kritisere ledelsen.
6. Politianmeldelser skrives uten at de følges opp av handling.
7. Resultatet av dette er tusenvis av ofre som aldri fikk sine anmeldelser etterforsket.

Et eksempel på måltallfokus kunne være at det plutselig var promillekontroller opptil flere steder i samme område. Et annet var at andre saker ikke ble jobbet med fordi de ikke var av «rett type» i forhold til statistikken.

I tillegg var det slik at arbeid med narkotikakriminalitet, hvor det å ta en storaktør eller et nettverk av gjerningsmenn, paradoksalt nok kunne gi «statistikkmessig» uttelling fordi oppklaringsprosenten gikk ned og man ikke oppnådde måltallet for narkotikasaker. Det ble færre siktelser fordi større saker krevde lengre etterforskning, noe som igjen påvirket måltallene.

Etter granskningen uttalte Sveriges justisminister Beatrice Ask at hun ikke var fornøyd med politiets resultater og at hun forventet flere oppklarte lovbrudd og mer synlighet i det offentlige rom.

Tilsvarende svensk medias undersøkelser av det svenske politiets jakt på tall og statistikk mål, er det ting som kan tyde på at det er lignende tilstander her i landet. Politidistriktene har blant annet krav om å kontrollere et visst antall kjøretøyer i løpet av et år. Det er grunn til å tro at dette har sin opprinnelse i en tanke om at dette har en allmennpreventiv effekt på trafikantene.

Gitt at dette målet justeres til at politidistriktet skal bruke tilsvarende målrettede ressurser for å forebygge uønsket trafikkatferd og straffeforfølgelse som virkelig utgjør farlige trafikanter i politidistriktet, vil dette ha flere konsekvenser. En av disse er at det vil bidra til å «ta ut» potensielle farlige bilkjørere fra trafikkbildet og øke sikkerheten for publikum og skape tillit mellom politi og publikum. En annen konsekvens, er at antall kontrollerte går ned, noe som gir dårligere «tall». Så hva er disse overordnede systemene som legger føringer for politiets arbeidsmåte?

«THE NUMBERS GAME»

Å styre virksomheter ut fra et mål er ikke nytt (Busch, Johnsen, Klausen & Vanebo, 2011). New Public Management er knyttet til en vending i offentlig sektor som via målstyring og strukturendringer skulle sektoren «til å yte mer» (Polit og Bouckaert, 2004, s. 16, referert i Vanebo og medarbeidere, 2011, s. 14). Ett av utslagene dette har gitt, er at økonomisk autoritet kommer «spesielt sterkt til syne gjennom insentivsystem, styringssystem og konkurranseeksponering – noe som utfordrer den tradisjonelle politiske autoritet som ellers er dominerende i offentlig sektor» (Vanebo og medarbeidere, 2011, s. 16).

Ifølge Busch og medarbeidere kjennetegnes dette systemet av en bestiller-utfører modell og stykkprisfinansiering. Dette kan føre til dysfunksjoner med hensyn til å realisere faktiske målsetninger for offentlige virksomheter.

Målstyring kan også være assosiert med en type «språk». Når man for eksempel mener innholdet i politiets arbeid (systematisk arbeid med familievold) så snakkes det om statistikk, oppklaringsprosent og produksjon. Et «målstyringsspråk» kan potensielt sett skape en distanse i forhold til innholdet i politiets arbeid.

Når befolkningen (publikum) og kjerneopp-

» ET MODIG
VALG KAN VÆRE
Å LA STATISTIKKEN
VISE VIRKELIGHETEN
SLIK DEN ER.

» EN HVERDAG HVOR
ORGANISERING OG
ADMINISTRASJON
TAR Plassen FORAN
HANDLING.

«JUKING THE STATS»: I TV-serien «The Wire» ble seerne presentert for uttrykket «joking the stats» - en beskrivelse av hvordan noen politioppdrag ble prioritert foran andre for å sikre gode tall på krimstatistikken. Artikkelforfatterne utforsker her konsekvensene av målstyring i politiet.

gaver (å trygge befolkningen og forebygge og bekjempe kriminalitet) blir omgjort til prosenter og tall, kan dette føre til at nærhet til oppgavens innhold og de menneskelige skjebner disse berører minsker og blir fjernere fra politiets (og kanskje spesielt politiledelsens) opplevelse av viktighet.

HVA KAN VI GJØRE MED DETTE?

Én måte å tilnærme seg den nåværende situasjonen på er å tilpasse det overordnede system til virksomheten ved hjelp av modige politiledere. «Kravet til lojalitet» skal ikke «binde ledere på en måte som krenker faglig integritet eller hensynet til opplyste og kunnskapsbaserte beslutninger» (Plattform for ledelse i staten, s. 8).

Synlig og tydelig ledelse i politi- og lensmannsetatens lederplattform eksemplifiseres av bevissthet på egen «rolle i spenningsfeltet mellom politiske beslutninger og faglige vurderinger». Et modig valg kan være å la statistikken vise virkeligheten slik den er. Dette betyr ikke at politiets ledere skal se bort fra retningslinjer om prioriterte områder, men at retningslinjer tolkes ut ifra den lokale situasjonen.

En annen tilnærming er å være opptatt av hvordan de som viser mot til å gjøre overordnede endringer i politiets arbeidsmåte blir møtt. Med kronikken «Hvorfor ting tar tid» beskrev en avdelingsdirektør i Kulturdepartementet, Tesaker, at arbeidstakere som ønsker å se resultater av det de

gjør, der har en tendens til å velge seg andre arbeidsplasser (Aftenposten, 20-9-2012).

I hans erfaring er det spesielt frykten for å få kritikk som kan føre til politisk handlingslammelse og en hverdag hvor organisering og administrasjon tar plassen foran handling. Det har også kommet tegn som tyder på at en frykttkultur finnes i politiet. Hvis så er tilfellet kan det være det behov for en holdningsendring med hensyn til mottak av kritisk informasjon i politiet. For å forholde seg til «the numbers game» trengs modige rollemodeller i politiets toppledelse som skaffer seg handlingsrom i spenningsfeltet mellom politiske føringer og faglige vurderinger, og tør å ta til seg kritisk informasjon fra sine medarbeidere. ■